BEVESTIGINGS-REDE.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0491 2124

BEVESTIGING

VAN

FREDERIK ULRIK VAN HENGEL,

ALS EUANGELIEDIENAAR IN DE
OOSTINDISCHE KERK,

DOOR DESZELFS VADER,

WESSEL ALBERTUS VAN HENGEL,
Theol. Doct. en Prof. te Leiden,

VERRIGT
IN
's GRAVENHAGE,
den 14den November 1841.

TE LEIDEN,
BIJ S. EN J. LUCHTMANS.
1841.

AAN DEN LEZER.

Tot de uitgave dezer Bevestigings-rede *besloot ik uit mij zelven, eer dat mij iemand daartoe opwekte. De indrukken, dacht ik, welke ik door mijn spreken op de gemoederen mag gemaakt hebben, zullen te sterker en te duurzamer zijn, wanneer men het gehoorde nog eens lezen kan. Inzonderheid wenschte ik hiermede, zoowel aan mijne Kinderen, vóór dat zij de verre reize aannamen, als aan hunne talrijke bloedverwanten, vrienden*

en bekenden, voor welke het vaarwel zeggen eene moeijelijke zaak zijn zou, een woord van stichting en bemoediging in handen te geven. En toen er, van onderscheidene kanten, ook door mijnen Zoon zelven, bij mij werd aangedrongen, dat ik mijn besluit volvoeren zou; was het mij, gelijk een ieder begrijpt, niet twijfelachtig, wat ik doen moest.

Evenwel was er ééne zwarigheid. Het had mij, namelijk, aan tijd ontbroken, om mijne Gebeden *en de* Aanspraak *aan mijnen Zoon geheel te schrijven. Maar wat er aan mijn Handschrift ontbrak, trachtte ik mij te herinneren, toen de plegtigheid mij nog levendig voor den geest was; en dit gelukte mij boven verwachting. Mijn geheugen heeft mij, geloof ik, zóó getrouw geholpen, dat men het gesprokene, op kleine en weinige uitzonderingen na, hier woordelijk zal wedervinden.*

Intusschen is er nog iets, dat ik niet verzwijgen kan. Den dag na de bevestiging bragt

iemand mij onder het oog, dat ik, ten jare 1825, over het geheele vers (Marc. XVI: 15), *waarvan nu de tweede helft door mij gekozen was, reeds eene leerrede gehouden had, die in het* derde deel *mijner* Leerredenen, bl. 134 volgg. *voorkomt. Dit bevreemdde mij juist niet, daar het mij wel meermalen gebeurd is, dat ik, onwetend, over eenen tekst predikte, welken ik reeds te voren behandeld had. Evenwel verontrustte het mij, totdat ik, bij vergelijking van het vroegere opstel met het latere, bevond, dat plan, vorm en inhoud verre uit elkander liepen. Nu kon de Lezer, meende ik, er hier een nieuw bewijs van vinden, dat Christenleeraars, wanneer zij over een' reeds te voren behandelden tekst prediken, daarom niet altijd geacht moeten worden dezelfde leerrede te herhalen. En misschien heb ik voor mij zelven nu van dezen en genen dit gunstig oordeel te wachten, dat ik thans in den geest van 's Heilands woorden dieper dan voorheen ben doorgedrongen.*

De God en Vader van onzen Heer, Jezus

CHRISTUS, *aan wien ik mijne Kinderen aanbeveel, opdat Hij ze, op hunne reize en bij het verkeer in vreemde gewesten, tegen alle kwaad beware en door zijnen Geest geleide, make ook dit mijn werk dienstbaar aan de uitbreiding van het Euangelie en de bevordering van de zaak der Godvrucht en deugd!*

LEIDEN,
24 NOV. 1841. W. A. VAN HENGEL.

Gezang XCI : 3.

Och! dat Uw Geest den Leeraar sterk',
Het zegel zett' op al zijn werk!
Dan zal Uw woord ons hart doordringen;
Dan brengt het schoone vruchten voort:
Door dankb'ren ijver aangespoord,
Zal onze mond dan vrolijk zingen:
Dan is ons leven, voor altijd,
Geheel aan Uwe dienst gewijd.

Het is voor mij eene zeer aandoenlijke plegtigheid, Mijne Hoorders! welke ik heden morgen te verrigten heb. Ik moet mijnen Zoon als dienaar van het Euangelie bevestigen. Doch, terwijl anderen hunne kinderen in de Vaderlandsche Kerk inleiden, zal ik hem den last opdragen, om naar gewesten heen te gaan, waar de zon oprijst, als zij bij ons nederdaalt, en dáár het woord der behoudenis te prediken. Gij gevoelt allen het moeijelijke van de taak, welke thans op mij rust. Maar van meer dan éénen kant tot het vervullen van die taak opgewekt, heb ik mij niet

mogen ontslaan van hetgeen mijn hart mij zeide, dat ik doen moest. Mogt God dit mijn werk met een' milden zegen achtervolgen! Mogt ik in staat worden gesteld, om te dezer ure zóó te spreken, dat het ook u tot stichting diene!

Aanbiddenswaardig God! Wij verschijnen op nieuw voor Uwen troon met dankzeggingen en smeekingen. Uwe deugden worden door geheel het geschapene aanschouwelijk gemaakt. Wij menschen deelen in de wijze en weldadige zorg Uwer Voorzienigheid. In U leven wij, bewegen wij ons en zijn wij. Gij bepaalt de plaats onzer woning. Gij schikt en regelt ons lot. En leidt Gij ons wel eens in het donkere; bij de uitkomst moeten wij zeggen: Gods doen is majesteit en heerlijkheid; Zijne gedachten zijn hooger dan onze gedachten.

Vooral toondet Gij aan menschen, o God! het aanbiddelijke van Uw bestuur, nadat de zonde, en door de zonde de dood in de wereld was gekomen. Deze aarde begunstigdet Gij met Uwe gezanten, om verdwaalden en verlorenen te regt te brengen. Gij zondt Uwen Zoon, Uwen Eenige en Geliefde, en Gij gaaft Hem over aan een kruis, om ADAMS *verbasterde nakomelingschap met U te verzoenen. Nu ging het woord Uwer genade onder de volkeren uit, en het kwam ook tot onze Vaderen en hunne afstammelingen, en van onze kindschheid af deedt Gij het ons door Uwe dienaars prediken. Onze steden, onze dorpen, ook de kleinste en on-*

aanzienlijkste, mogen in het voorregt deelen, dat hun het Euangelie gepredikt wordt. Zelfs ver gelegene landen, zelfs onze Overzeesche Bezittingen zijn daardoor de toonbeelden Uwer oneindige barmhartigheid. Allen wilt Gij gelijkelijk weldoen, allen wilt Gij gelijkelijk behouden en zalig maken.

Deze dag is daarvan, o Vader! weder eene treffende proeve. Een' nieuwen Dienaar hebt Gij U uitverkoren, dat hij naar een ander werelddeel heenga, en dáár het woord Uwer genade in CHRISTUS *predike. Gij hebt hem in dit heiligdom gebragt, dat hij in de dienst Uwer Kerk bevestigd worde. Den Voorganger der Gemeente, die tot hem in de naauwste betrekking staat, werd het, onder Uw aanbiddelijk bestuur, opgedragen, dit werk der bevestiging te verrigten. Veel zal hij van U niet vragen. Gij, Vader in den hemel! weet, wat hij behoeft; en hij vertrouwt, dat het hem van boven zal geschonken worden. Doe maar deze plegtigheid op zijnen Zoon, die als Euangeliedienaar in Uwe kerk zal worden ingeleid, diepe, onuitwischbare indrukken maken! Heilig hem, met zijn gansche hart en zijn gansche leven, aan U en aan* CHRISTUS, *zijnen Heer! Zegen ook de prediking van Uw woord, en al wat er zal verrigt worden, aan deze Gemeente! Mogt er niemand van hier gaan, zonder te kunnen zeggen, dat hij tot zijne stichting in dit bedehuis geweest is! Mogt het Euangelie der zaligheid voor ons allen steeds zulk een Euangelie zijn! Zóó zouden*

wij, vertrouwende op Uwe genade, en door Uwen Geest geleid, ook steeds in woorden en werken toonen, dat wij, o Vader! Uwe kinderen zijn, en verlosten van CHRISTUS, *Uwen Zoon, en erfgenamen des eeuwigen levens. Amen.*

PSALM XXV: 2.

Heer! ai, maak mij Uwe wegen
　Door Uw woord en Geest bekend!
Leer mij, hoe die zijn gelegen,
　En waarheen G'Uw treden wendt!
　Leid mij in Uw waarheid! Leer
IJv'rig mij Uw wet betrachten!
　Want Gij zijt mijn heil, o Heer!
'k Blijf U al den dag verwachten.

Marcus XVI: 15*b*.

Predikt het Euangelie aan alle creaturen!

Zóó algemeen bekend deze woorden zijn, Mijne Hoorders! zóó belangrijk blijven zij steeds, om door eene Christelijke gemeente overwogen te worden. Inzonderheid trekken zij de aandacht tot zich, als men kort te voren het feest dier Kerkhervorming gevierd heeft, waardoor het licht, dat onder eene korenmaat verborgen was, weêr op den kandelaar werd gezet. En zult gij u verwonderen, als ik u zeg, dat zij de

eerste waren, die mij voor den geest kwamen; toen ik er aan dacht, om ter bevestiging van mijnen Zoon dezen leerstoel op te treden? Voor hem en voor ons allen wil ik dan nu *over het bevel van* CHRISTUS *ter prediking van het Euangelie aan geheel het menschdom*, spreken. Beschouwen wij dit bevel in *vierderlei opzigt:* in deszelfs verheven' zin, onvergelijkelijke waarde, weldadigen invloed en steeds geldende kracht.

I. *Den verheven' zin* van dit bevel ontdekken wij, hetzij wij de tekstwoorden op zich zelve nemen, of in het verband, waarin zij voorkomen.

Euangelie is een woord van Griekschen oorsprong, waardoor wij, gelijk ieder weet, eene *goede boodschap* te verstaan hebben. In het Nieuwe Testament geeft het bepaaldelijk de *goede boodschap van Gods genade in* CHRISTUS te kennen. Die boodschap was nog nergens op de wereld gehoord, toen er bevel kwam, om dezelve te *prediken*, of *algemeen bekend te maken.* Nu opende zulk een bevel reeds het uitzigt op een' wijden werkkring; maar die werkkring verkreeg de meest mogelijke uitgebreidheid door het bijvoegsel *aan alle creaturen* of *schepselen.* Zekerlijk werden hierdoor *redelijke schepselen*, *menschen*, bedoeld, en geen visschen of vogelen, welke een verbijsterde FRANCISCUS tot verheerlijking van Gods deugden aanspoorde. Maar aan den anderen kant verzwakt men de beteekenis der woorden, wanneer men ze niets meer zeggen laat, dan *zoowel aan Heide-*

nen als aan Joden. Dezelfde fout begaat men, wanneer men wil, dat wij hier alleen aan *Heidenen* te denken hebben. Neen, in het oorspronkelijke staat er *aan al het schepsel;* en wat beduidt dit anders, dan *aan geheel het menschdom?* Aan geheel het menschdom moest dus, volgens den tekst, de goede boodschap van Gods genade in CHRISTUS bekend worden gemaakt. Welk een verheven zin ligt er in die woorden, al *neemt men ze* alleen *op zich zelve!* Zij gaven een' last, waaraan niemand op aarde gedacht had. Zij toonden, dat er een ander tijdperk in de geschiedenis der volken op handen was. Zij voorspelden de schepping eener nieuwe wereld.

Maar letten wij op *het verband, waarin deze woorden voorkomen;* dan zullen wij den verheven' zin van dit bevel nog klaarder inzien. Het kwam niet van een' vermaarden wijsgeer of wetgever onder de beschaafdste volken der oudheid, niet eens, zoo als het *Muhammedanismus*, van een' voornamen koopmanszoon. Neen, het kwam van iemand uit den Joodschen stam, door eene onaanzienlijke moeder ter wereld gebragt, in het verachte *Nazareth* opgevoed: van iemand, die door zijne landgenooten versmaad, door de Romeinen veroordeeld, aan een kruis gestorven was. Van dezen kwam dit bevel, toen de wereld over Hem haar zegelied zong, als of Hij voor altijd vergeten zou zijn; toen Hij zelf het maar al te zeer bij ervaring wist, hoe besnedenen en onbesnedenen de handen zouden ineenslaan, om aan al, wat hij ten doel had, tegenstand te bieden; toen zijne getrouwste

volgelingen, zijne elf uitverkorenen wegens hun ongeloof nog bestraffing behoefden. Toen zeide Hij tot die uitverkorenen: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen!* Dit zeide Hij tot menschen, die Hem, uit vrees voor de Joden, in *Gethsemané* verlaten hadden; die, uit zulk eene vrees, met gesloten deuren bijeenzaten, toen de mare zijner opstanding rondging; die zich, na Hem reeds als herrezene gezien te hebben, boven deze vrees nog niet verheffen konden. Dezen beval Hij niet slechts in *Palestina*, maar overal op de wereld, het Euangelie, waarvan Hij, gekruisigde, het middelpunt was, bekend te maken. Voor zich zelven begrepen die leerlingen nog niet veel van hetgeen de Meester wilde, dat zij doen zouden. Dit begrepen zij echter, dat zij tot de vervulling eener taak geroepen werden, waarvoor zij zich, bij lange na, niet berekend achtten. Mij dunkt, ik hoor hen onder elkander zeggen: Zullen wij, menschen zonder geboorte of aanzien, wij, meestendeels, bij het vischnet groot gebragt, voor de volken der wereld als leeraars optreden? Zullen wij dáár slagen kunnen in de uitbreiding van een Euangelie, hetwelk men hier, in *Kanaän*, verworpen heeft? En als de Meester door dezulken, die uit hetzelfde bloed gesproten zijn, aan het kruis is gehecht, wat staat dan ons te wachten? Maar hoe meer zich het bevel van Christus, naar menschelijke berekening, als zonderling voordoet; hoe verder het afwijkt van alles, wat tot dus verre het oog gezien en het oor gehoord had; des te verhevener is de zin, dien het oplevert.

II. Intusschen zullen wij het bevel van CHRISTUS nog hooger schatten, wanneer wij het in *zijne onvergelijkelijke waarde* beschouwen. En die waarde zal ons levendig voor oogen staan, als wij op den geest, de strekking en den oorsprong van hetzelve de aandacht vestigen.

Het is niet ten kwade te duiden, als een miskend leermeester, vóór zijn verscheiden, tot zijne kweekelingen zegt: Zorgt gij nu, dat ik, na mijnen dood, in mijne eer hersteld worde! Dit beval de Heer dan ook aan zijne Apostelen; maar Hij beval het, om het heil van menschen te bevorderen. Hij beval het met een hooger doel, dan Wetgevers, die den Staat voor eeuwen vestigen willen; met een hooger doel, dan Volksbestuurders, die het daarop toeleggen, dat hun land, na hun sterven, door welvaart bloeije. Hij beval het als de Zaligmaker der wereld. Het was, om menschen, die verloren waren, te behouden voor de eeuwigheid. Daarom zeide Hij tot zijne Apostelen: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen! De geest*, die in Hem sprak, was een geest van liefde, van onvergelijkelijke liefde, maar van zulk eene liefde met onvergelijkelijke wijsheid gepaard. Toen Hij de twaalven tot hervorming der wereld uitzond, zond Hij ze niet maar met de boodschap: Wordt verlichter, beter en gelukkiger! Evenmin gelastte Hij hen met de strafredenen van een' ELIAS of JOANNES den Dooper, die slechts vóór de komst van het Koningrijk der Hemelen behoefte waren geweest, op te treden. Neen, met een *Euangelie* deed Hij hen uitgaan. Doch

zóó niet, dat Hij de zonde in bescherming nam. Hij zelf was op aarde verschenen, om den mensch van de zonde te verlossen. Daartoe was Hij, wat meer is, aan een kruis gestorven. Berouw en bekeering waren dan ook de vereischten van deelgenootschap aan het heil, welks toezegging Hij aan de Apostelen opdroeg. Ja, tegelijk gebood Hij hen tot den halstarrigen zondaar van het verderf te spreken, dat hem hier en hier namaals wachtte. Maar geheel hunne prediking moest toch gegrond zijn op eene blijde boodschap. Waar zij kwamen, moesten zij de verschijning der zaligmakende genade Gods bekend maken. De vergiffenis der zonden moesten zij voor een' iegelijk, die geloofde, aankondigen. Langs dien weg, en dien weg alleen, zocht Hij de klove tusschen God en menschen weg te nemen. Zóó, en zóó alleen, zocht Hij een rijk van Godvrucht en deugd te stichten.

En welk eene *strekking* had het bevel tot het stichten van zulk een rijk op aarde? Die van oudsher als leeraars, wetgevers, of weldoeners te voorschijn traden, zagen alleen op de bewoners van hunne geboortestad, of van hun vaderland. Of trokken zij zich ook de belangen van vreemden aan; zij bepaalden zich toch binnen vaste grenzen. Dan alleen was bij iemand de gezigtskreits onbegrensd, wanneer hij met de wapens optoog, om zijne heerschappij zoo veel mogelijk uit te zetten. Velen uwer, Mijne Hoorders! kennen de namen van een' ALEXANDER den *Macedoniër* en dergelijke veroveraars, die overal, waar zij kwamen, een' jammerkreet naar den

hemel deden oprijzen. Maar weerloos zond CHRISTUS zijne Apostelen uit, en evenwel zond Hij ze in de meest mogelijke verte. Met hetzelfde Euangelie moesten zij tot geheel de wereld gaan. Dat Euangelie moest de volken verbroederen. Het moest den Scyth en den Barbaar, zoowel als den Griek en den Romein, uit de laagte, waarin zij gezonken waren, opheffen, en gelijkelijk tot God en tot den hemel brengen. Daartoe gaf JEZUS den last onder eene natie, die alle vreemden als verworpelingen haatte en verdoemde. Maar die natie zelve sloot Hij niet uit, ofschoon zij zich zulks dubbel waardig had gemaakt. Neen, in plaats van zich te wreken, omdat zij Hem aan het kruis had gehecht, zocht Hij haar wel te doen. In plaats van haar te vloeken, stelde Hij haar onder de volken, die Hij zegenen wilde, boven aan. En toen Hij tot de Apostelen zeide: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen!* sloot zulks den last in, die Hem elders in den mond wordt gelegd: *Begint* met uwe prediking *te Jeruzalem!*

Wij behoeven naar *den oorsprong*, dien het bevel van CHRISTUS heeft, nu ook niet lang meer te zoeken. Of zou menschelijk vernuft in staat zijn geweest, om zulk een plan te beramen, als dit bevel aanwijst? Zou een gekruisigde Nazarener, op eigen gezag, Apostelen van zulk eenen stempel, in de wijde wereld, ter prediking hebben uitgezonden? Dat wij in den tekst eenen last geboekt vinden, door MARCUS zelven, als een' last van JEZUS, te onzer kennis gebragt, rust op te vele, innerlijke en uiterlijke, bewijzen der waar-

heid, dan dat iemand het betwijfelen kan. Maar om zulk eenen last te geven, moest Hij vooraf op eene Magt rekenen, die al zijne vijanden bedwingen zou. Daartoe moest Hij vooraf weten, dat er uit bloôhartige visschers en tollenaars helden des geloofs zouden worden. Daartoe moest Hij hun de belofte kunnen doen: *Weest niet bezorgd, wat gij spreken zult: want het zal de Geest des Vaders zijn, die in u spreekt!* En wat dunkt u, Toehoorders! zou dit alles bij Hem, als menschelijk leeraar, te vinden zijn geweest? Neen, het was eene hoogere wijsheid, die van zijne lippen vloeide. Gelijk Hij zelf, als de Zoon des Vaders, uit den hemel was neêrgedaald, zóó sprak Hij de taal des hemels, toen Hij tot zijne volgelingen zeide: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen!*

III. Het bevel van CHRISTUS heeft dan inderdaad eene onvergelijkelijke waarde. Maar hoe moeten wij nu over dit bevel oordeelen, Mijne Hoorders! als wij bij de gevolgen stilstaan? Kunnen wij deszelfs *weldadigen invloed* niet allerwegen opmerken? Onze overeenstemming zal, dunkt mij, daaromtrent algemeen zijn; hetzij wij op de uiterlijke gedaante der wereld, of op het maatschappelijke leven in het algemeen, of op ieder regtschapen Christen in het bijzonder letten.

Naauwelijks had JEZUS de aarde verlaten, of de Apostelen vulden, als van hunne bestemming niet langer onkundig, het geschonden twaalftal met MATTHIAS aan. Op den Pinksterdag begonnen zij met de prediking van het Euangelie en vestigden te *Jeruzalem*

eene gemeente van duizenden, die zich gaande wegs vermenigvuldigden. Weldra verbreidden zij het geloof aan Gods genade door geheel *Palestina*, ook in dat *Samarië*, hetwelk hun voorheen een gruwel was geweest. En toen zij het inzigt verkregen hadden, dat de toegang tot die genade ook voor onbesnedenen openstond, begaven zij zich met de boodschap des heils insgelijks naar vreemde landen. Van hier, dat PAULUS zoo dikwijls hij, nadat hij een Apostel der Heidenen geworden was, te *Jeruzalem* kwam, slechts dezen en genen hunner aantrof. Het is zoo, zij bleven steeds nog verre van geheel de wereld door te gaan. Doch daarvan had de Heer alleen gesproken, om aan hen en hunne gezellen, of navolgers het einde aan te wijzen, naar welks bereiking zij streven moesten. Ook in volgende eeuwen werd het, in lange na, niet bereikt. Ja, nog heden ten dage ligt het op zeer grooten afstand. Maar desniettemin is men er van tijd tot tijd, Gode zij dank! nader bij gekomen. Reeds vóór den dood der Apostelen had CHRISTUS zijne belijders in alle voorname steden van het Romeinsche gebied. Weldra zag men ook barbaarsche volken tot het geloof toetreden. En werd het in *Azië* en *Afrika* weêr bijna geheel verdrongen, het nam schier alle gewesten van *Europa* in. Van hier verbreidde het zich, in latere eeuwen, naar *Amerika*, ook naar de grootere en kleinere eilanden van de Zuidzee en andere oorden. Waar het zich vestigde, onderging *de uiterlijke gedaante der wereld* heilzame veranderingen. De afgoderij moest vroeger

of later wijken. Wildheid en barbaarschheid werden langzamerhand afgelegd. Onder zwervende horden, of half dierlijke visschers en jagers ontstond er een maatschappelijk leven.

Het is zóó: het kruis diende dikwijls tot eene leus van verwoesting. Dikwijls bekeerde men de volken, als werd er vee bij troepen voortgedreven. Eeuwen lang scheen de Christenkerk een broeinest van bijgeloof en zonde. Maar wie waagt het zulks aan het bevel van CHRISTUS te wijten? Wie durft de Apostelen aanklagen over hetgeen later uit jammerlijke verbastering ontsproten is? Toen wist men trouwens ook van geen ander Euangelie, dan welks Goddelijkheid menschen verdonkerd hadden. En is al naderhand het licht doorgebroken, wáár kan men zeggen, dat het geheel onbeneveld geschenen heeft? Wáár bleven dan, tot op den huidigen dag, ook in onze gemeenten, niet vele vruchten achter, die door deszelfs gloed tot rijpheid gekomen konden zijn? Doch met dat al spreiden zulke vruchten zich nog in menigte ten toon, al is het, dat wij slechts *het maatschappelijk leven in het algemeen* gadeslaan. Van den eersten tijd af, had het Euangelie den weldadigsten invloed op het lot van vrouwen, kinderen en dienstbaren. Toen het koningrijk der hemelen met de koningrijken der aarde in één smolt, hielp de kracht van dat Euangelie de wetten verzachten en de ongebondenheid beteugelen. Het deed allerlei stichtingen ontstaan, niet alleen tot verzorging van behoeftigen en ongelukkigen, maar ook tot bevordering van zede-

lijkheid en Godsdienstigheid. Er kwam nu ook eene menschenklasse, wier leven daaraan was toegewijd, om de volken tot die zedelijkheid en Godsdienstigheid op te leiden. Ook als Priesters waren zij steeds weldoeners, zoo velen zij door den Geest van CHRISTUS bestuurd werden. Maar veel meer had hun de maatschappij te danken, van dat zij weêr als Herders en Leeraars het Euangelie predikten. Door hen hebben de kleinste dorpen een' zegen, waarvan de oudheid niet geweten heeft. Zelfs Overzeesche gewesten mogen in dien zegen deelen. En elke vermeerdering van arbeiders, die aldaar in den oogst worden uitgezonden, zal dezen zegen vergrooten.

Ik sprak nu nog niet van *ieder regtschapen Christen in het bijzonder.* En van dezulken moet ik echter bovenal spreken, als ik den weldadigen invloed toonen wil, welken de prediking des Euangelies, van den vroegsten tijd af, gehad heeft. Het is zóó, de eerste belijders des Heeren moeten wij niet te hoog verheffen. Niet eensklaps werden zij van alle ongeloof en bijgeloof verlost. Niet eensklaps reinigden zij zich van alle smet der geboorte en opvoeding. Doch bij de meesten hunner ontbrak het niet aan ingenomenheid van het hart met hetgeen waar, heilig en goed is. De meesten werden geleid door een beginsel van geloof, hoop en liefde, dat hen tot nieuwe schepselen maakte. Dezelfde brieven der Apostelen, die ons hunne dwalingen en gebreken voorstellen, doen ons ook het heil kennen, hetwelk hun de belijdenis van CHRISTUS heeft aangebragt. En hoe groot zal

hunne zaligheid zijn geweest, nadat zij uit den strijd dezer wereld, als overwinnaars waren uitgegaan, sommigen met de martelaarskroon op het hoofd? Wat zullen wij nu zeggen van de ontelbare scharen, die, door alle eeuwen heen, bij hen zijn aangeland, nadat zij hier voor hoogeren kring geoefend en bereid waren: ook van onze vrome vrienden en vriendinnen, welke wij eenmaal derwaarts hopen te volgen? Maar wij behoeven met onze verbeelding niet naar den hemel op te klimmen. De aarde toont ons de gezegende vruchten, door de prediking van het Euangelie, te allen tijde, voor den Christen verwekt. Daarvan getuigden steeds de kerken, als zij ook door dezulken bezocht werden, die naar het woord van God begeerig waren, gelijk het hert naar waterstroomen. Daarvan gewaagt de geschiedenis, wanneer zij ons menigen belijder des Heeren als een voorbeeld van nederigheid, zachtmoedigheid, vredelievendheid, verzoenlijkheid en andere beminnelijke deugden aanwijst, welke het oude Heidendom niet gekend heeft. Daarvan spreekt ook de ervaring, als zij den raad in verlegenheid, de kracht in den strijd tegen de verzoekingen, den troost onder rampen en smarten opnoemt, welke men aan het Euangelie verschuldigd is. En de uitgebreidste invloed, dien dit Euangelie op den Christen heeft, is voor de wereld onzigtbaar, is een geheim tusschen het hart en tusschen God.

IV. Gij zult er nu wel niet aan twijfelen, Mijne Hoorders! of het bevel van CHRISTUS *eene altijd gel-*

dende kracht hebbe. Maar ook dit behooren wij levendig in te zien. Laat mij u dan nog aanwijzen, dat het een bevel is voor ieder Christenvolk, voor iedere Christengemeente en voor iederen Christenleeraar!

Christus spreekt nu niet meer tot eenige Galileërs, maar tot *ieder Christenvolk*, dat Hem belijdt. Hij zegt wel niet, in den uitgebreidsten zin, tot een' elk, hoofd voor hoofd: *Predik het Euangelie aan alle schepselen!* maar Hij wil toch, dat die prediking aan aan een' elk ter harte ga. Dit wil Hij, als de Heer der Gemeente, door wien de Vader alle dingen regeert. En ligt nu eene Christelijke maatschappij niet onder de verpligting, om de volbrenging van dit bevel gemakkelijk te maken? Behoort het onder hare eerste zorgen niet te zijn, dat het nergens aan menschen ontbreke, die hun leven daaraan ongestoord en blijmoedig toewijden? Moeten hare Staatswetten niet zooveel mogelijk met deze Grondwet van Gods koningrijk overeenstemmen? Moet al, wat de opvolging van die Grondwet belemmert, niet zooveel mogelijk geweerd worden? Ik spreek daar over het bevorderen eener prediking, niet eener overheersching, die de vrijheid des gewetens aantast. Ik spreek voor het prediken van het Euangelie, niet van menschenstelsels, die het woord van Gods genade verdringen, of krachteloos maken. Ik spreek, gelijk ik vertrouwe, in den geest, waarin Christus gesproken heeft, toen Hij de Apostelen uitzond. Hoe beantwoordt gij nu aan zijn bevel, o Christenvolken en Christenvorsten? Gij buigt allen voor Hem de knieën; maar

buigt gij voor Hem ook de harten? Werkt gij er, in uwen kring, toe mede, dat de prediking van het Euangelie ook tot algemeene welvaart leide? Blijkt gij er van doordrongen te zijn, dat gij tot eene maatschappij behoort, wier leden nog naar iets hoogers te zoeken hebben, dan getrouwe en vrije burgers te zijn? Gelukkig, gij allen, die dit in gemoede beamen kunt! want gij leeft voor het onvergankelijke, en niet slechts voor de wereld, die voorbijgaat. Gelukkig, gij Grooten dezer aarde, die hier ook de getuigenis van een goed geweten hebt! want, gij moogt al klein in uwe eigene oogen zijn, gij zijt groot in het koningrijk der hemelen.

Veel meer vordert echter de Heiland, als Hij tot *iedere Christengemeente* zegt: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen!* Het is zoo, ook hier begeert Hij niet, dat iemand zijn beroep verzake, om den weg der Apostelen in te slaan. Of zou men den Bijbel, dat boek der boeken, waaruit wij onze wijsheid moeten putten, zonder eenige kennis der oude talen, naar eisch verklaren kunnen? Komt het niet menigmaal op loutere beuzelpraat uit, wanneer ongeletterden het wagen, om, ook in den gemeenzamen omgang, als leeraars op te treden? Maar desniettemin zegt CHRISTUS tot elke vergaderde gemeente, ook tot ons, Mijne Hoorders! Wast op in de kennis en de genade van mij, uwen Heer, opdat gij daarvan overal, waar de tijd het vordert, getuigenis geven moogt! Vooral roept Hij ons, om het aan onze huisgenooten kennelijk te maken, dat wij met zijn Euangelie zijn

ingenomen. En dit is inzonderheid de taak, die wij, ouders, jegens onze kinderen, heeren en vrouwen, jegens onze dienstbaren, te vervullen hebben. Doch in het algemeen eischt CHRISTUS ook nog iets anders. Met onze leeraars ter bevordering van het goede mede te werken; hunnen invloed op de gemeente te helpen uitbreiden; hunne prediking getrouwelijk bij te wonen, niet opdat onze ooren gestreeld worden, maar opdat het woord, hetwelk van hen uitgaat, ons eene kracht Gods tot zaligheid zij; en dan .... en dan in onzen wandel te toonen, welk eene vrucht die prediking hebbe, en welk een Geest ons geleide .... ziet daar, Broeders en Zusters! wat de Heer van ons vordert. Waarlijk, indien ons leven met zijn Euangelie in strijd is; indien wij aan drift en hartstogt den teugel vieren; indien wij eene schandelijke boezemzonde over ons laten heerschen; indien maar de liefde, welke de vervulling der wet is, door ons verloochend wordt; dan zou het niet veel baten, of wij al de talen van menschen en Engelen spraken: dan zou dit ons spreken te genen dage tegen ons getuigen. Maar gaan woorden en werken bij ons gepaard, Geliefden! houden wij ons dan daarvan verzekerd, dat wij, al is het ook in een' engen kring, als navolgers der Apostelen, het Euangelie prediken. Ja, wij prediken dat reeds, door het betreden van den weg der Godvrucht en deugd, al zwijgen ook onze lippen. Door ons leven bevorderen wij reeds de zaak van CHRISTUS, en wel veel meer dan wij denken, dan wij gelooven kunnen. En als wij gestorven

zijn, zullen wij nog uit onze graven spreken.

Dit is inzonderheid voor *iederen Christenleeraar* het begeerlijkste, dat hij van den hemel bidden kan. Doch van hem geldt het in volle kracht, als CHRISTUS zegt: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen!* Het geldt hem dáár, waar Muhammedanen en Heidenen een groot gedeelte der bevolking uitmaken. Maar het geldt hem ook, als hij op eene plaats geroepen is, welker bewoners gezamenlijk den Heer belijden. Het is toch voor Christenen niet genoeg eenige klanken van het Christendom te kennen; ook niet genoeg te weten, hoe zij het geloof van ongeloof en bijgeloof onderscheiden zullen: neen, zij moeten zóó verre gebragt worden, dat het Euangelie hun steeds levendig voor den geest zij, dat het overal met hen ga, en hen onder alle omstandigheden des levens rade, leide, sterke, trooste en bemoedige. Doch zou nu dit doel bereikt worden, wanneer de Christenleeraar het daarbij berusten liet, dat hij, van tijd tot tijd, met een opstel tot de vergaderde gemeente kwam? Ligt er in 's Heilands bevel, om het Euangelie te prediken, niet veel meer opgesloten? Ja, Mijne Hoorders! jongen en ouden, ook door het wisselen van vragen en antwoorden, gemeenzaam te onderwijzen; aan de huizen te gaan, en dáár, overeenkomstig elks behoefte, te vermanen, te waarschuwen, te bestraffen, of te prijzen en aan te moedigen; door bestuur der gemeente aan wankelenden de hand te bieden, gevallenen op te rigten, verlorenen te regt te brengen; en, als Herder der schapen, door eigen voorbeeld, den weg te wij-

zen, die naar den hemel leidt ...., ziet daar het werk van den Christenleeraar, die het Euangelie getrouwelijk predikt! Gelukkig gij, mijne Medebroeders! die bij u zelven de bewustheid hebt van naar zulk eene gemoedelijke pligtsvervulling te streven! Al blinkt en schittert uw arbeid voor de wereld niet; gij moogt u in den geest verblijden, dat gij als dienaars van CHRISTUS de Apostelen navolgt; in het verborgene wordt gij door menig hart gezegend; en hebt gij u hier ook moeijelijkheden te getroosten, het zal dubbel vergoed worden, als Hij, wien gij getrouw tracht te zijn, tot u zeggen zal: *Gaat in tot de vreugde uws Heeren!*

En nu wend ik mij tot u, Mijn Zoon! Ik had wel gewenscht, dat ik voor eene Vaderlandsche Dorpsgemeente had mogen doen, hetgeen ik nu voor de Oostindische Kerk doen zal. Maar Gode heeft het zóó niet behaagd. Eerbiedig berust ik in zijne beschikking. Hetgeen Hij doet, is wel gedaan: wij weten niet, wat nuttig is. Van u kan ik thans openlijk zeggen, wat ik dikwijls in gemeenzaam onderhoud gezegd heb, dat gij in uwe keuze met beradenheid zijt te werk gegaan. Uwe ouders moesten dan ook, hoe moeijelijk het hun viel, die keus billijken; en te gereeder gaven zij u genoegen, daar zij er zich van verzekerd hielden, dat gij niet naar vreemde gewesten gingt, zonder een' vurigen lust met u om te dragen, om dáár als Euangeliedienaar te arbeiden. Intusschen

weet gij zelf het wel, dat u in die gewesten ook moeijelijkheden wachten. Aan ontberingen zult gij u moeten gewennen. Gij zult er wel eens dubbelen ijver noodig hebben, om het u aanbevolen werk getrouwelijk te verrigten. De luchtstreek zal er uwen invloed op de harten tegenwerken. Het zaad des Euangelies, hetwelk door u wordt uitgestrooid, zal er dikwijls genoeg tusschen de doornen of op eene steenrots vallen. Maar aan den anderen kant is er weêr veel, dat u ter bemoediging strekken kan. *Oost-indië* is thans niet meer, hetgeen het voorheen wel eens was: het land van vagebonden, door de maatschappij uitgeworpen. Gij zult er, behalve een aantal welmeenende vrienden en dierbare betrekkingen, ook menschen aantreffen, bij welke het Christendom eene zaak van het hart is. Zijn de Euangeliedienaars er weinige in getal, en wel zóó weinige, dat zij aan de behoefte, op verre na, niet voldoen; het zal u blijken, dat zij, die zich van hunne verpligtingen met getrouwheid kwijten, er des te hooger gewaardeerd worden. Ook zal u dáár een ruimer werkkring, tot bevestiging en uitbreiding van het rijk onzes Heeren, geopend staan, dan u hier te lande mogelijk zou zijn te beurt gevallen. En zijt gij er verwijderd van uwen geboortegrond en van dezulken, aan wier raad, en hulp, en leiding gij veel te danken hebt; nergens zult gij er God te vergeefs zoeken.

Zie daar, Mijn Zoon! het een en ander, dat ik mij gedrongen voelde u voor te stellen, eer ik u in de dienst der Oostindische Kerk bevestigde. Gij kent

het *Formulier*, waarmede in de Vaderlandsche Gemeenten Herders en Leeraars bevestigd worden; maar hetwelk ik bij deze plegtigheid slechts voor een klein gedeelte gebruiken kan. Het beveelt u het leeren, het vermanen, het bestraffen van de Gemeente, die u, onder Gods bestuur, zal worden toevertrouwd; het voorgaan van dezelve in gebeden en dankzeggingen; het bedienen der bondzegelen; geheel den Herderlijken arbeid. Het beveelt u ook een voorbeeld van anderen in geloof, hoop en liefde, in alle Godvrucht en deugd te zijn. Doch hierover behoef ik thans niet uit te weiden. Toen ik dezen morgen de aandacht der gemeente bepaalde bij het bevel van CHRISTUS: *Predikt het Euangelie aan alle schepselen!* geschiedde dit vooral om uwent wil. U wilde ik aanwijzen, wat er in dit bevel ligge opgesloten, en hoe het met getrouwheid volbragt worde. Maar ik wilde u ook doen zien, welk eene heerlijke bediening gij aanvaarden zult. Nu is het uwe zaak de belofte van gehoorzaamheid openlijk af te leggen, en u zelven aan de Kerk te verbinden. Sta dan op en antwoord op de vragen, die ik u, volgens het *Formulier*, voor zoo verre zij op u toepasselijk zijn, doen zal! En gij, Gemeente van *'s Gravenhage!* wees gij er getuige van, dat ik mijnen zoon, FREDERIK ULRIK VAN HENGEL, in de dienst der Kerke plegtig inwijde (*)!

(*) Nu werden de drie bekende vragen, met kleine verandering, gedaan en beantwoord. Daarop geschiedde de bevestiging met oplegging der handen. Op den leerstoel teruggekomen, zette de bevestiger zijne aanspraak voort.

Nu zijt gij dan, Mijn Zoon! mijn Mededienaar in CHRISTUS geworden. Heb dan nu acht op u zelven en op geheel de kudde, over welke God u tot Opziener stellen zal! Wees een navolger der Apostelen en van alle trouwe Herders en Leeraars, die u zijn voorgegaan! Toon steeds, dat gij het Euangelie verkondigt, omdat gij met het Euangelie zijt ingenomen! Toon dit zoowel door het leven, dat gij leidt, als door het woord, dat gij spreekt! Dit zal u vrijmoedigheid geven tot het vermanen, waarschuwen en bestraffen, waar zulks behoefte is. Ja, ziet het de wereld, dat gij der wereld niet gelijkvormig zijt; gij zult door uwe werken dikwijls nog meer, dan door uwe woorden, stichten. En voor u zelven zult gij daardoor een' vrede des gemoeds hebben, die alle verstand te boven gaat.

Naar welk eene gemeente gij zult geroepen worden, is aan u, en mij, en geheel deze vergadering onbekend. Welke uwe lotgevallen zullen zijn, is evenzeer verborgen. Maar ik wil geene snaar aanroeren, die de aandoeningen zou kunnen opwekken. Dit is noch u noch mij voordeelig, en de Gemeente sticht het niet. God brenge u met uwe wederhelft, die uwe gezellin onder vreemden heeft willen zijn, naar het land der bestemming veilig over! Hij beware bij u steeds den goeden zin, die in u gelegd is! Hij make uwen arbeid ter bevestiging en uitbreiding van het rijk onzes Heeren en Zaligmakers voorspoedig!

In rampen en gevaren, en onder alle omstandigheden des levens doe Hij u zijne nabijheid ondervinden! Hij schenke u het voorregt, om aan dezen dag uwer inzegening steeds met Christelijke vrijmoedigheid en met Christelijke dankbaarheid te mogen gedenken! En eene lange reeks van jaren verwaardige Hij u, om menschen van de zonde te helpen verlossen en naar den hemel op te leiden!

Wij, uwe ouders en betrekkingen, zullen u binnen kort vaarwel zeggen ...... Maar van het vaarwel zeggen wil ik tot u alleen niet spreken. — — Broeders en Zusters, zoo velen gij mij heden hoort! wij allen moeten eenmaal de aarde verlaten. Wij allen zijn hier op de reize, op de groote reis naar de eeuwigheid. De Geest van God geleide ons, het zij korter, het zij langer, om dáár aan te landen, waar er van geen scheiden meer geweten wordt! Amen.

God en Vader in onzen Heer, JEZUS CHRISTUS! *Vervul deze onze wenschen en heilbeden naar Uwe groote barmhartigheid! Doe den Dienaar Uwer Kerk, die nu bevestigd is geworden, in vollen nadruk een Dienaar van* CHRISTUS *zijn! Wees aan hem, wees aan zijne wederhelft, in de vreemde gewesten, ook op de gevaarlijke reize, nabij! Doe hen altijd en overal, doe hen in leven en sterven de kracht van het Euangelie ondervinden!*

Schenk dezen zegen, o Vader! aan allen, die nog op den weg der duisternisse zijn, en aan ieder

Christenvolk, en iedere Christengemeente, en iederen Christenleeraar, en een' ieder onzer! Schenk dezen zegen aan al onze Landgenooten, mogt het zijn, van den Koning af tot den geringsten daglooner toe! Schenk dezen zegen aan hen, die, naar het tijdelijke, boven anderen beweldadigd zijn, maar ook aan zieken, zwakken, bedroefden, ongelukkigen! En als het Goddelijk Euangelie ons door vele donkerheden geleid heeft; dat het ons dan ook geleide door de vallei des doods, opdat wij met geloof aan CHRISTUS, *Uwen Zoon, en met vertrouwen op U, o Vader! de eeuwigheid intreden. Amen.*

GEZANG LXXXIX: 11.

O sterv'ling! wat u ooit ontzink',
Dat deze leer nog voor u blink',
Waar gij uw' jongsten snik zult geven!
Zij is een licht voor uwen voet,
De staf, die u voor wank'len hoedt,
Uw zek're gids tot beter leven.
Met haar zijt gij, in elken kring,
In elken stand, Gods kweekeling.

